

Fiske & Vatten

Mars 2020

Angelfiske på vårgädda

Vintern som aldrig kom

Idag när jag börjar skriva detta snöar det på mig, och alla Vasaloppsåkare. Och det är det mesta av snö det har kommit här hemma i Bergslagen. Det positiva, det är nog det enda positiva med denna trista vinter hemma, är att mina fiskar i mina dammar är lättare att se. De äter inte mycket, och de simmar i "slow motion". Alla kroppsaktiviteter går långsamt. Man ser när de sakta kommer upp från botten för att äta lite fiskfoder, att de har svårt gasreglera simblåsan, och tenderar flyta upp ett tag först.

Men, jag har inte missat allt vad vinter heter.

Jag har förmånen att tillbringa en hel del tid i fjällen på svenska och norska sidan. Där finns det snö, där åker jag skidor, men sitter också och jobbar.

Kräftorna igen

Nu ska vi söka tillstånd om vi vill fiska på våra egna kräftor, enligt Havsverket! Ja, signalkräftan är en invasiv art, liksom kräftpesten. Båda har sitt ursprung i Nordamerika.

Signalkräftorna bidrar till ett yrkesmässigt fiske i de stora sjöarna på ca 200 ton, den största inkomsten för yrkesfisket i insjöar idag. Fritidsfisket, alltså mestadels fiske på egen fiskerätt, omfattar ca 6 000 svenska vatten, och beräknades 2018 ge mellan 625 och 2 236 ton. Sen vet vi ju alla att en mycket stor del av dessa kräftor också byter ägare. Man brukar säga att kräftor är svarta tills man kokar dom!

Men nu har alltså Havsverket, efterföljaren till Fiskeriverket och Fiskeristyrelsen, insett att den kräftart som man hämtat till Sverige, och aktivt spritt under flera decennier, kanske inte är så bra. Så nu har man förbjudit fisket i vissa vatten där signalkräftorna funnits och fiskats på i massa år. Och för att minska spridningen har man också infört ett [minimimått på 10 cm](#), vilket gäller även på

Egna kräftor, större än 10 cm.

enskilt vatten, där man tidigare låtit fiskerättsägarna själva upprätta regler. Förr hade man ett minimimått för att inte kräftorna skulle överfiskas. Nu har man i stort sett samma minimimått för att, ja vadå?

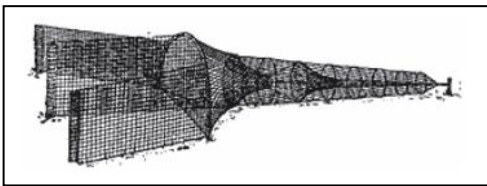
Nya regler med dålig förankring och förståelse bidrar till myndighetsförakt och att man slutar lyssna. Jag minns diskussionerna på 1980-talet om en allmän fiskevårdsavgift för alla. Den döptes fyndigt till ”mörtskatt”, varpå förslaget snabbt sipprade bort. Hur många kommer att söka tillstånd för att få fiska på sitt eget kräftvatten? Jag har en klugen inställning till detta. Som biolog vet jag, och ser i min dagliga gärning, eländet med införda arter. Som fiskerättsägande landsbygdsbo är signalkräftorna ett svart guld!

Fiskeredskap och metoder

Det finns ju många olika fiskeredskap, ett flertal gamla som faller i glömska, och det finns viss namnförbistring. Därför tänkte jag beskriva några olika fiskeredskap. Vi börjar med ryssjor. Det finns ett antal olika ryssjor. Gemensamt är att en ryssja räknas som ett fast redskap. Det är alltså fastsittande och står ute över en längre tid. En sort är ålryssjan, en ganska liten sak, ofta monterad i par, som ställs på botten. Förr i tiden likande de mest en kräftbur. Numera fiskas ål och annan fisk i stora ryssjor, ofta kallade bottengarn. Det är

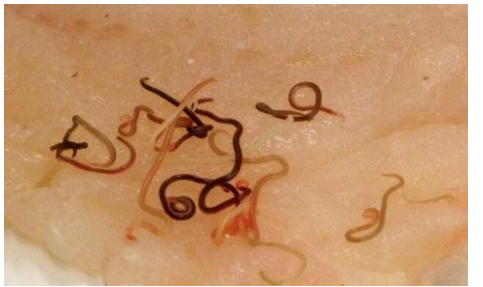
mycket stora redskap med långa ledarmar, och flera sektioner där fisken successivt leds in i säcken. Fördelen är att redskapet fiskar hela tiden, och att fångsten hålls levande och färsk. Nackdelen är att det är stora, tunga och dyra redskap, och ofta byggda och tillskurna för varje fiskeplats speciellt.

Gäddryssjor används på våren vid gäddleken. Ryssjor fiskas mest med stöd av yrkesfiskelicens, eller med stöd av enskild fiskerätt. Vid mitt uppdrag i Vallentunasjön, där vi under många år fiskade bort vitfisk, användes framgångsrikt ryssjor. Självt har jag en gäddryssja.

Annat intressant och kul

1 april är det ett nytt seminarium om kemisk status och kretslopp på [KTH i Stockholm](#). Man ska diskutera de globala målen, Agenda 2030 och hållbar utveckling samt miljögifter.

Parasiter i torsk

En ny [resursöversikt kring våra fiskar](#) har kommit ut. Här kan vi läsa om hur våra fiskeresurser mår och utvecklas över tiden. Trender för 50 fisk- och skaldjursarter redovisas. Som vi vet går det dåligt för torsken, men det går nu bra för räkor och braxen. Det är en omfattande sammanställning över forskning, biologi, fångststatistik och annat av intresse.

I Skåne har vi fått en ny laxå! I Vege å har det börjat [dyka upp lax](#). Det är felsimmare, men tack vare laxens nyfikenhet/bristande orienteringsförmåga, har de börjat ett nytt liv i nytt vatten.

De tycks ha haft sina tidigare år i Rönne å och Ätran. Man kan alltså här med rätta säga: ”Lite fel är också rätt!”

[Havsnejonögat har fått ett eget åtgärdsprogram](#). Den kallas ”hotad urtid-fisk”, men är inte en egentlig fisk. Den är en rundmun, den har inget kranium, den är primitiv som en haj. Och den är en fantastisk varelse. Den är storvuxen, tjock som en mansarm och nån meter lång, den är vackert spräcklig. Den leker och föds i vattendragen, men växer upp som en besvärlig parasit på stor fisk i havet. Hoten är dammar och vattenkraft, liksom bristen på stora bytesfiskar, såsom torsk. Första gången jag såg en sådan, i en västkustå vid elfiske, blev jag ordentligt skrämmd när nåt stort kraftigt plötsligt simmade emot mitt ben. Sen fortsatte den upp på land av bara farten. Jag och min kollega tröstade den och släppte tillbaks den. Därefter läste vi i dåtidens fiskbok av Muus & Dahlström från 1972, att havsnejonögat dör efter leken, och är en delikatess!

Norge fortsätter som stor sjömatnation. Förra året minskade exportvolymen något till 2,7 miljoner ton, men värdet ökade till 107 miljarder norska kronor. En stor del av den fisk som vi svenskar äter är odlad i Norge. Och en växande andel av den i sammanhanget mycket lilla svenska fiskodlingsindustrin, ägs av norska och finska företag numera!

Gäddor

Gädda är den vanligaste sportfisken i Sverige. Den är lite av sportfiskets Volvo V70. Ingen vill egentligen ha den, men den är väldigt vanlig, och väldigt duglig, och den går att ha ett kul fiske med. Längs Östersjön är den allt mer ovanlig, man tvistar om orsakerna, om det är överfiske, skarvar, dåliga lekförhållanden, dåligt vatten, eller förändrade miljöförhållanden som gör att gäddungarna äts upp. Därför börjar man prata om att skydda lekplatserna inom det fria hundredskapsfisket.

Gäddan finns i nästan hela landet. Den kräver lite skyddade lekvikar, och att det finns nåt att äta. Vattnet får inte vara allt för grumligt. I sjöar är det svårt att fiska så mycket så att gäddan tar skada. OK, det kan bli ont om stora trofégäddor om man inte släpper tillbaks dessa, men det blir alltid gott om små gäddor. Alltså, kanske skada på sportfisket, men inte på fiskeribiolgin. Små gäddor ökar, när stora gäddor försvinner. De är alltså kannibaler!

Idag jobbas det med att förbättra lekplatserna för gädda, med vassklippning eller med grunda översvåmningsmarker. Men, gäddan är inte alltid önskvärd. Där det finns prickig fisk, oftast lax och öring, vill man undvika gädda. I strömmande vatten kan man hålla uppe vattenhastigheten. Eller försöka fiska ner dom så gått det går. Samtidigt är gäddan en viktig toppredator som hjälper till att reglera andra fiskarter. Och de är storätare. Jag har sett stora gäddor, med ännu större gäddhugg över ryggen. Och jag har sett en död gädda med en död mås halvvägs ner i magen.

Läsarrespons, och sjörestaurering

Jag knåpar ju ihop detta nyhetsbrev för att jag tycker det är kul att skriva och dela med mig lite. Och givetvis lite som marknadsföring. Jag vill vara som den lokala bilverkstaden. Som kund vill man inte behöva en verkstad, men om man faktiskt behöver en, då vet man direkt vart man ska vända sig!

Efter varje utskick brukar ett ganska stort antal svar komma. Oftast att man byter adress, och vill fortsätta vara nåbar. Ibland vill man läsa mer. Tidigare nyhetsbrev finns att [läsa här](#). Ibland vill man flika in något. Reaktionen är väldigt trevligt. Senast kom synpunkter på det jag skrev om att all ål redan är uppäten. Rätt är också att det planteras ut [3 miljoner nya ålar](#) varje år i svenska vatten, och att det visst finns ett pågående kommersiellt ålfiske i Sverige! Jag pratade också om sjörestaurering. Nu vet jag också bättre att en framgångsrik metod är betande kreatur. [Och då allra bäst vattenbufflar!](#) Dessa äter det mesta, fastnar inte i dy och lera, och ger fint kött och bra mjölk. De sprider inte parasiter på samma sätt som vanliga kor, de betar gärna under vattenytan, och de flyter som en kork. Och de ska vara väldigt lätthanterliga och sociala. I Sverige håller de öppet och betar i en "gäddfabrik", alltså en våtmark för gäddreproduktion.

Norconsult idag

Vi jobbar med tillstånd för en småbåtmarina. En ny detaljplan ska upprättas, och man ska söka tillstånd för vattenverksamhet. Vi har flera pågående projekt om ombyggnad eller utrivning av gamla dammar, samt ta fram förslag till fiskpassager. I dagarna åker jag till Lappland för att besiktiga en liten vägbro över en å, som hastigt byttes ut för rasrisk, men där allt kanske inte blev bra. Vi ska skotta oss ner i snön för att mäta och dokumentera.

Glad, ljus och fin vårvinter önskar

Björn Tengelin

Fiskeribiolog Miljökonsult
Norconsult AB
 Trädgårdsgatan 14
 SE-702 12 ÖREBRO
 Tel: +46 (0)10-141 83 93
 070-693 04 88
 bjorn.tengelin@norconsult.com
 www.norconsult.se

>((((((o>π<o))))))<

